

Тирінов Станіслав Володимирович
аспірант,
Інститут економіки і менеджменту
Національного університету «Львівська політехніка»

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-566-5-13>

СТРАТЕГІЧНА РОЛЬ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ СВІТОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

В умовах безпрецедентних світових трансформацій, що включають геополітичну нестабільність, воєнні конфлікти, екстремальні кліматичні явища та прискорену цифровізацію, агропромисловий комплекс України набуває виняткової стратегічної ваги для всієї соціально-економічної системи держави. Сучасні виклики виходять далеко за межі традиційного розуміння АПК як виключно виробничої галузі, перетворюючи його на багатофункціональну систему, що відповідає за національну продовольчу безпеку, соціальний розвиток територій та раціональне використання природних ресурсів [3, с. 14]. Як зазначають дослідники, аграрний сектор є головною ланкою у забезпеченні продовольчої безпеки, маючи потенціал впливати не лише на внутрішню ситуацію, але й на світову продовольчу стабільність [3, с. 14]. Водночас, саме функціонування АПК зазнає фундаментальних змін, вимагаючи переходу до екологічно безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, особливо в умовах воєнного стану та необхідності післявоєнного відновлення [1, с. 3]. Глобалізаційні процеси посилюють конкуренцію та вимагають від вітчизняних підприємств не лише технологічної модернізації, але й адаптації до міжнародних стандартів якості, екологічності та цифрової зрілості [4, с. 4]. Таким чином, стратегічна роль АПК полягає у його здатності виступати одночасно гарантом внутрішньої стабільності та потужним суб'єктом глобальної економіки, що вимагає глибокої інноваційної трансформації.

Критичним аспектом реалізації стратегічного потенціалу АПК є подолання внутрішніх соціально-економічних парадоксів, що обмежують його розвиток. Незважаючи на високі показники експорту, рівень внутрішньої продовольчої безпеки України за останні роки знизився до критично небезпечної межі, зокрема за споживанням протеїнів тваринного походження [3, с. 14]. Цей парадокс значною мірою пояснюється системними вадами загальної соціально-економічної моделі, зокрема наслідками деіндустріалізації та детехнологізації економіки [2, с. 159]. Низький рівень заробітної плати у виробництвах невисокого технологічного рівня об'єктивно звужує споживчий попит населення, що не надає змоги виходити на внутрішній продовольчий ринок власній продукції високої якості, наприклад, органічного землеробства [2, с. 159]. Таким чином, продовольчий ринок виступає індикатором соціально-економічних змін [2, с. 29], а АПК опиняється в заручниках слабого внутрішнього попиту. Ця ситуація посилює структурну напругу в самому секторі, актуалізуючи дебати щодо пріоритетів: чи робити ставку на великотоварні підприємства задля максимізації валового виробництва [3, с. 15], чи стимулювати розвиток сімейних фермерських господарств задля соціальної стійкості [2, с. 158].

Відповіддю на ці комплексні виклики стає форсована інноваційна та цифрова трансформація, що виступає ключовим інструментом реалізації стратегічної ролі АПК. Інноваційний розвиток є фундаментальною умовою підвищення конкурентоспроможності, забезпечення стійкого економічного зростання та зміцнення продовольчої безпеки. Сучасна стратегія полягає у поєднанні екологічної модернізації, що відповідає на кліматичні виклики, із цифровою трансформацією, яка включає системне впровадження штучного інтелекту, Інтернету речей (ІоТ) та геоаналітики [4, с. 5]. Однак, цифровізація в Україні стикається з серйозними бар'єрами: високою вартістю технологій, відсутністю готових комплексних рішень, низькою інтеграцією бізнес-процесів та відсутністю імпортозаміщення компонентної бази [5, с. 5]. Це обумовлює необхідність активного державного втручання та регулювання. Перспективною моделлю є створення єдиної державної цифрової платформи, яка б надавала малим та середнім підприємствам доступ

до критичних даних (клімат, ґрунти, попит) та стимулювала їхню участь через державні субсидії, що залежать від обсягу наданої ними інформації [5, с. 6].

Кінцевою метою такої глибокої трансформації є стратегічний перехід України від сировинної моделі експорту до активізації експорту продукції з високою доданою вартістю [4, с. 4]. Саме це дозволить розірвати коло низької купівельної спроможності населення [2, с. 159] та забезпечити довгострокове зростання. Цифровізація виступає інструментом для трансформації бізнес-моделей, підвищення рівня прозорості та ефективного управління ризиками в умовах посилення зовнішньої конкуренції [4, с. 5]. Реалізація цієї моделі дозволить АПК виконати свою багатофункціональну місію: не лише забезпечити продовольчу безпеку та реалізувати експортний потенціал, але й стати каталізатором позитивних соціально-економічних зрушень, формуючи позитивний імідж України як інноваційного центру аграрного розвитку [4, с. 4]. Для досягнення цих цілей необхідне формування узгодженої інституційної основи, що збалансує макроекономічну стабільність, підтримку інновацій [4, с. 5] та довгострокову екологічну стійкість агровиробництва.

Список використаної літератури:

1. Продовольча безпека України в умовах війни і післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 28–30 травня 2025р.). Миколаїв : МНАУ, 2025. URL: https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/zbirnyk-tez-28-30-06-25.pdf.
2. Рябченко О. М. Організаційно-економічні засади функціонування та розвитку ринку продовольчих товарів в Україні : дис. д-ра філософії: 076. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cru/sites/default/files/!_Рябченко_дис_сайт++бв.pdf.
3. Сучасні проблеми та перспективи розвитку агропромислового виробництва України в контексті глобальних викликів. *Вісник ХНТУСГ*. 2019. Вип. 201. С. 305. URL: https://khntusg.com.ua/wp-content/uploads/2019/11/visnik_hntusg_137.pdf.
4. Людвіка І. І. Інноваційний розвиток підприємств агропромислового комплексу України в умовах глобалізації ринків : дис. д-ра філософії: 073.

Вінниця: ВНАУ, 2023. 278 с. URL: https://vsau.org/assets/images/general/nauka/razovi-radu/dysertatsiia_Liudvika-I_I.pdf.

5. Чуб А. А. Формування регуляторної політики цифрової трансформації агропромислового комплексу України: дис. д-ра філософії: 073. Одеса: ОНТУ, 2023. С. 320. URL: <https://ontu.edu.ua/download/dissertation/disser/2023/disser-Chub.pdf>.